

En god historie

Aage Thomas Mariegaard

Fra bondedreng til landsforræder

På landevejen mellem Brønderslev og Aalborg, nærmere betegnet i udkanten af byen Vesbjerg står i vejsiden en mindesten. På stenen står navnet Ole Vang Larsen og datoen 13. januar 1945.

Ole Vang Larsen blev skudt og dræbt på dette sted! Han var ikke den eneste, der mistede livet denne vinteraften. Også dyrlægen Alex Møller blev brutalt likvideret, hvorefter liget blev kørt til Aalborg og efterladt i en gade midt i byen. Men hvem var de to - og hvem var mændene bag disse brutale mord? En af gerningsmændene bag den grusomme forbrydelse var **Aage Thomas Mariegaard**. En ung, lokal, mand, som to år senere selv blev dræbt. Dødsdømt som landsforræder af den danske stat for sine forbrydelser i Danmark under 2. verdenskrig. Denne fortælling handler om gerningsmanden, og starter i den lille nordjyske landsby.

Ole Vang Larsens lig blev natten mellem 12.- og 13. januar 1945 efterladt i vejkanten. På stedet er senere rejst en mindesten til ære for den unge dyrelæge-assistent. Én af gerningsmændene var Aage Thomas Mariegaard.

Foto: Lars A. Haakonsen.

Aage Thomas Mariegaard blev født 22. oktober 1922. Han var den ældste af tre brødre, der sammen voksede op med forældrene på et husmandssted i Vester Mellerup - ikke langt fra Brønderslev. Der var intet i hans barndom, som tydede på, at han senere skulle blive masse-morder. Hans lærer, H.P. Johansen, udtalte til en avis i 1946 følgende rosende ord om hans tidligere elev:

“Aage var særdeles flink i skolen. Jeg tror aldrig, jeg har været nødt til at revse ham. Hans ulykke var, at han efter skoletiden kom i dårlig selskab. Det var denne Jochimsen, købmanden, der med sin nazisme forpestede hele sognet. Aage var en klog og pæn dreng. Det er mig ufatteligt og med stor sorg, at han kunne falde så dybt.... Jeg var med til Aages konfirmation, og der holdt jeg tale for ham og fremhævede bl.a. de rige muligheder han i kraft af sine gode karakterer havde i fremtiden. Men det kom til at gå anderledes. Nazismen gjorde ham til voldsmand, terrorist og morder”.

Aage Thomas Mariegaard som han så ud kort tid før han blev henrettet af dansk politik den 9. maj 1947 kl. 01.10. Mariegaard blev 24 år gammel.

Foto: Nationalmuseet.

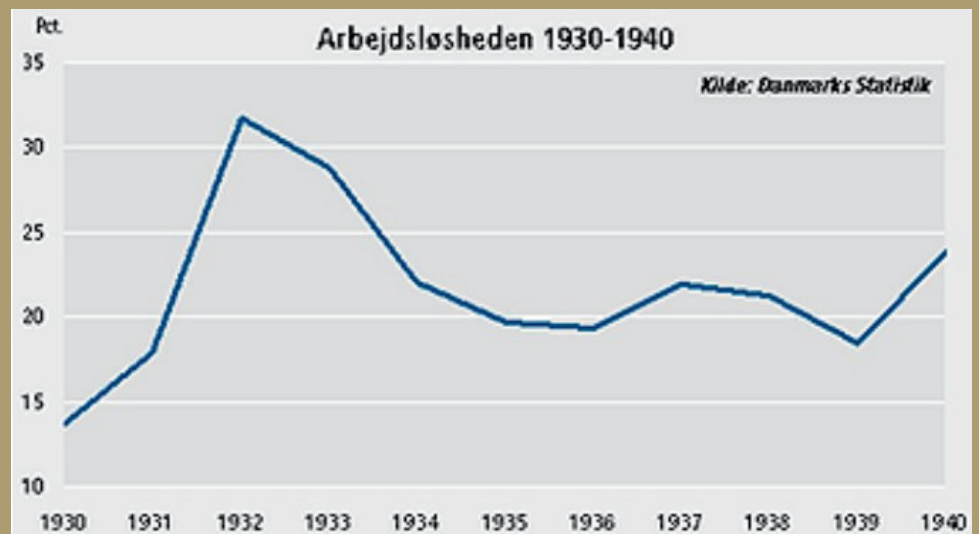
For at prøve at forstå, hvordan Aage Thomas Mariegaard ender som nazist skal vi se nærmere på den tid og det sted han levede.

I 1936 blev den dengang 13-årige Mariegaard konfirmeret. Herefter er det slut med skolegang for den ellers fagligt dygtige dreng. UG, som var datidens topkarakter, fik han i både læsning, regning og religion. På trods af dette kom han - som mange andre unge mænd på denne tid - ud at arbejde på forskellige gårde rundt om i lokalområdet. Danmark var som det meste af Europa ramt af økonomisk krise. Arbejdsløsheden var tårnhøj overalt i Danmark, men særlig Nordjylland var hårdt ramt. Bønderne havde svært ved at sælge deres varer, og mange gik fallit og måtte forlade deres gårde. Derfor var der ikke mange penge i familien Mariegaard.

Adolf Hitler kom til magten i 1933. På det tidspunkt var arbejdsløsheden også høj i Tyskland. Denne faldt dog markant under Hitlers ledelse, og i 1937 var den under 3 procent. Mange danskere tog derfor til Tyskland for at arbejde.

Foto: Canva.com.

Imens den økonomiske krise var stor i Danmark, så det langt bedre ud i Tyskland. Her var der fremgang og stort set ingen arbejdsløshed. I familien Mariegaard var fascinationen af nazismen og Tyskland stor. Aages far meldte sig ind i det danske naziparti allerede i 1937, mens Aage selv meldte sig ind i partiets ungdomsorganisation. Ifølge naboerne blev der til fødselsdage serveret lagkage med nazistiske hagekors, og på husets ene mur var der lavet et stort billede af Adolf Hitler.

Rundt omkring i Danmark opstod ungdomsafdelinger af det danske naziparti, DNSAP. Scanner du QR-koden kan du se en stumfilm fra den første landslejr der blev afholdt i august 1939 på Lolland. Her ses bl.a. landsungdomsfører von Schalburg, der senere blev leder af frikorps Danmark.

Foto og video: Nationalmuseet.

I rækkerne af danske soldater i tyske uniformer stod fætrene Mariegaard. Billedet er fra Langhorn Kaserne ved Hamborg. Den 5. august 1941 aflagde de ed på, at de nu ville tjene nazismen til evig tid.

Foto: Nationalmuseet.

Om der har været kager med naziflag i, og Hitler virkelig var udstillet på husmuren er ikke sikkert, men familien var overbeviste nazister. I lokalområdet var de ikke de eneste. Den nærliggende by, Aggersted, benævnes som en "nazi-rede". Her boede bl.a. også nazipartiets næstformand, dyrlægen Phillip Hoffmann Madsen. Ved kommunalvalget i 1937 fik partiet 12 procent af stemmerne, hvilket var mere end seks gange det, partiet fik på landsplan.

Den 9. april 1940 blev Danmark besat af det nazistiske Tyskland! Det var dog ikke noget, man græd over hos familien Mariegaard, hvor Aage Thomas var flyttet hjem igen for at hjælpe sine forældre på den lille gård.

Hos Jochumsen, den lokale købmand og nazist, kunne Mariegaard, og andre interesserede, i aviserne læse om de tyske sejre rundt om i Europa. En af de andre var Aages fætter, Peder. Begge var overbeviste om, at tyskerne ville vinde krigen, og det "paradis" Hitler havde skabt i Tyskland, ville sprede sig. Derfor tog de to fætre en skæbnesvanger beslutning. De meldte sig til et nazistisk sportskursus i Hamborg i juni 1941. Dette kursus fungerede som en slags forberedelse til tysk militærtjeneste.

Efterfølgende meldte de to fætre sig frivilligt til Frikorps Danmark. Frikorps Danmark blev oprettet 29. juni 1941 og var et samarbejde mellem det danske nazistparti og den tyske Waffen-SS. Målet var at skabe en elitehær af politiske og racerene soldater. Frikops Danmark skulle ledes af danske befalingsmænd. Under 2. verdenskrig ansøgte omkring 12.000 danskere om optagelse. Af disse var cirka 2.000 nordjyder, som fætrene Mariegaard. I alt blev 6.000 danskere optaget i Frikops Danmark, og disse blev hurtigt sendt i krig - men først efter edsafleggelse:

Plakaten var en hverveplakat, hvis formål var at få mænd til at melde sig til Frikops Danmark, og på den måde bekæmpe Sovjetunionen. Her gøres brug af historie, idet vikingen i baggrunden referer til danskerne stolte fortid som krigere.

Kilde: Frihedsmuseets Plakatarkiv.

Sindssygeanstalten i den polske by Treskau. Før tyskerne besættelse var 1.100 patienter indlagt. Disse blev alle skudt, da nazister i efteråret 1939 ombyggende stedet til kaserne.

Foto: Tomasz Stachowiak, Commons Wikimedia.

"Jeg sværger ved Gud den hellige Ed, at jeg i Kampen mod Bolchevismen vil yde den tyske Værnemagts Øverstbefaldende ubetinget Lydighed, og at jeg som tapper Soldat til enhver Tid vil være rede til at sætte mit Liv ind for denne ed."

Bolchevismen, der skulle kæmpes imod, var kort fortalt det kommunistiske Sovjetunionen. Den 22. juni 1941 havde Tyskland angrebet Sovjetunionen og indledt verdenshistoriens største slag. Millioner af soldater på begge sider udkæmpende en brutal udslettelseskrig. En krig som den kun 18-årige Aage Thomas Mariegaard inden længe skulle deltage i. Gennemsnitsalderen for de danske frivillige var 24,9 år, så Mariegaard var en af de yngste i Frikorps Danmark.

Unge Mariegaard var nu soldat. Da han under en orlov besøgte sine forældre hjemme i Vendsyssel fik han tilmeld en kæreste. Fremtiden tegnede lys, men inden længe ventede de brutale krigshandlinger.

I efteråret 1941 blev Mariegaards deling forflyttet til Treskau i Polen. Her blev de indkvarteret i en tidligere sindssygeanstalt, som tyskerne havde indrettet som kaserne. Og patienter på hospitalet?

"Da tyskerne rykkede ind, skød de alle idioterne og indrettede så anstalten til en pæn SS-kaserne"

Sådan skrev den danske kommandant Per Sørensen hjem til sine forældre. Sørensen kom fra Østervrå - også i Vendsyssel. Unge Mariegaard skrev også. Da han efter krigen sad i Vestre Fængsel skrev han 13 stيلهæfter. Alle om hans tid på Østfronten og krigen mod sovjetterne. Derimod skriver han intet om hans deltagelse i mordene på Ole Vang Larsen og Alex Møller, men mere om dette senere.

Frikorps Danmark deltog i de hårde kampe omkring involveret den store Ilmen-sø. Området var cirka på størrelse med Fyn, og danskerne skulle hjælpe de 96.000 tyske soldater, der allerede var i området. Mange af Mariegaards danske soldaterkammerater mistede livet i de brutale kampe.

Foto: Sergei Rubliov, Commons Wikimedia.

Frikorps Danmark blev nedlagt i maj 1943. De danske soldater blev overflyttet til andre tyske enheder. I alt blev omkring 2.000 danskere i tysk tjeneste dræbt, primært på Østfronten. Ydermere 1.300 blev såret eller hjemsendt pga. sygdom.

Foto: Commons wikimedia

I maj 1942 blev det blodig alvor for Mariegaard. Hans deling skulle i kamp. Efter en - med Aage Thomas' ord - "meget streng, med god moderne uddannelse i moderne krigsføring" gik turen ind i det nordvestlige Sovjetunionen i området omkring Ilmen-søen. I sit fjerde stilehæfter beskriver Mariegaard krigenes rædsler således:

"Krigen havde overrumplet os, alt hvad vi i forvejen havde gruet for at se, døde og lemlæstede mennesker og lignende, kom for vore øjne, uden man fik tid til at spekulere over det, og inden man fik fundet sig selv igen, havde man allerede set så meget grusomt, at man ikke mere tog det højtideligt. Nerverne reagerede ikke mere op det. Det kunne ikke gøre indtryk på os... Vi så i træerne, så på jorden og løb rundt fra sted til sted, hvor der myldrede russere frem. Altid måtte man være klar til fyre på sekunders varsel. Den, der ikke var hurtig nok, døde af det. Men hvilket kammeratskab var der ikke, og mod. Selv i det værste skyderi var der altid en dansk vittighed at høre. Det var mænd med et godt humør, og for dem eksisterede der intet uden kampen og viljen til at smide fjenden tilbage."

Hvordan en ung bondesøn psykisk har reageret på disse rædsler kan vi kun gisne om. Han mistede mange soldaterkammerater, også fætterten Peder, som blev dræbt i kamp. Selv blev Mariegaard i januar 1943 alvorligt syg. Han blev indlagt med sygdommen difteritis. Det er en farlig bakteriesygdom. Bakterien producerer et giftstof, som kan spredes med blodet og medføre sygdom i hjertet og nervesystemet. Han var indlagt i mere end en måned og blev herefter erklæret uegnet til tjeneste ved fronten. Det sidste han skrev i stilehæftet var:

"Dermed var denne indsats forbi for mit vedkommende (hvad jeg naturligvis ikke kunne vide), og jeg kom aldrig mere til fronten"

Christian Frederik von Schalburg var leder af frikorps Danmark indtil han blev dræbt den 2. juni 1942 i de samme kampe ved Ilmen-søen, som også Mariegaard deltog i. Ved mindehøjtideligheden for Schalburg i København deltog både repræsentanter for det danske forsvar og statsminister Vilhelm Buhl.

Foto: Frihedsmuseets fotoarkiv

Efter indlæggelsen og en orlov hjem til forældrene og kæresten, blev Mariegaard beordret til København i midten af maj 1943. Her skulle han træne unge soldater til det nyoprettede Schalburg-korps. Korpsets opgave var at bekæmpe den voksende danske modstandsbevægelse. Som det ses i skemaet nedenfor, var modstandsbevægelsen i fremgang. Særligt efter samarbejdspolitikens ophør i august 1943 var sabotage mod den tyske besættelsesmagt vokset. Dette skulle Schalburg-korpset stoppe. Den danske befolkning skulle skræmmes for at støtte modstandsbevægelsen!

Hver gang den danske modstandsbevægelse lavede en sabotageaktion skulle dette gengældes! Enten i form af *schalburgtage-aktioner* eller likvideringer af uskyldige civile.

Oversigt over antallet af sabotager i Danmark						
	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Jernbane-sabotager			1	111	311	1103
Andre sabotager	10	19	122	969	867	687

Schalburg-korpset bestod af 500-600 mænd, hvor nogle af dem, ligesom Mariegaard, havde gjort tjeneste i kampene på Østfronten. Samlet set begik korpset 116 "gengældelsdræb". Særligt en lille specialgruppe i dette korps spredte død og ødelæggelse. Gruppen hed Peter-gruppen, og snart skulle gruppen få et nyt medlem...

Peter-gruppen blev dannet i december 1943 og bestod af både tyske og danske tidligere østfront-soldater. En af disse var Ib Nedermark Hansen. Han kendte Mariegaard fra deres fælles tid i Frikorps Danmark, og satte stor pris på Aage Thomas' egenskaber og loyalitet. Derfor blev Mariegaard beordret til møde i Shellhuset i august 1944. Et møde, der skulle ændre Mariegaards liv for altid...

Ib Nedermark Hansen havde, ligesom Mariegaard, deltaget i de grusomme kampe på østfronten. Her fik han et nervesammenbrud, og blev hjemsendt. Han var, sammen med Henning Brøndum, de første danskere i Peter-gruppen.

Foto: Nationalmuseet

På mødet fik Mariegaard ordre på, at han nu var en del af Peter-gruppen, uden at han i detaljer fik at vide hvad det indebar. Udover Ib Nedermark Hansen bestod Peter-gruppen bl.a. også af Henning Brøndum, som Mariegaard også havde mødt under kampene i Sovjetunionen. Efter krigen bliver gruppens medlemmer i alt dømt for 281 straffeforhold, herunder 90 mord på uskyldige danskere.

Peter-gruppen begår den ene grusomhed efter den anden. Bl.a. bringes en bombe til sprængning i et tog i Hobro. Denne schalburgtage-aktion koster 10 uskyldige livet og sårer mere end 25. Den første aktion, Aage Thomas Mariegaard deltog i, var sprængningen af Århus-hallen den 30. september 1944. Udover de enorme materielle skader omkom fem personer, herunder et ægtepar og deres syvårige datter. I de syv måneder Mariegaard var med i gruppen, deltog han i 32 schalburgtage-aktioner og 10 likvideringer. To af disse likvideringer foregik natten mellem den 12.-13. januar 1945 i vejsiden mellem Brønderslev og Aalborg...

Se tv-udsendelsen "Krigens terror" ved at scanne QR-koden. Udsendelsen handler bl.a. om, hvordan Aage Thomas Mariegaard medvirker i drabene. Mens du ser udsendelsen kan du tænke over, hvad der mon var sket hvis Mariegaard havde nægtet at deltage i denne aktion? Mariegaard har vidst, hvem Axel Møller var, og har måske kendt Ole Vang Larsen, så hvad mon han har tænkt, da han deltog i disse mord?

3. afsnit af tv-dokumentar-serien "Krigens terror" handler om de brutale mord på Ole Vang Larsen og Axel Møller. Se udsendelsen fra 3.12 - 18.03.

Mindesten i Brønderslev for dyrelægen Alex Møller.

Foto: Lars A. Haakonsen

Efter befrielsen startet det store retsopgør, hvor de der havde hjulpet tyskerne skulle straffes. På billedet ses en af disse opgivet af politik og modstandsfolk ved Domhuset i Odense.

Foto: Frihedsmuseets fotoarkiv

Allerede 1. juni 1945 blev der lavet et straffelovstillæg, der muliggjorde at idømme danskere dødsstraf. Efter Mariegaard blev skudt blev han brændt og hans urne bragt til Tolstrup Kirkegård. På gravstenen står: *"Altid savnet, aldrig glemt. Kærligt minde fra forlovede, far, mor og brødre"*.

Foto: Tomasz Sienicki, Wikipedia

Du kan se sidste afsnit om Peter-gruppen og Aage Thomas Mariegaard ved at

scanne denne QR-kode. Her kan du bl.a. høre om, hvordan Peter-gruppens medlemmer blev fanget og om selve retssagen imod den.

Efter de brutale drab i vejkanten mellem Brønderslev og Aalborg, fortsatte Mariegaard og Peter-gruppen deres hærgen. Også den 13. januar sprængtes en fabrik i Aalborg i luften, og dagen efter går det ud over radiofabrikken Bang & Olufsen i Struer (se opgave 2).

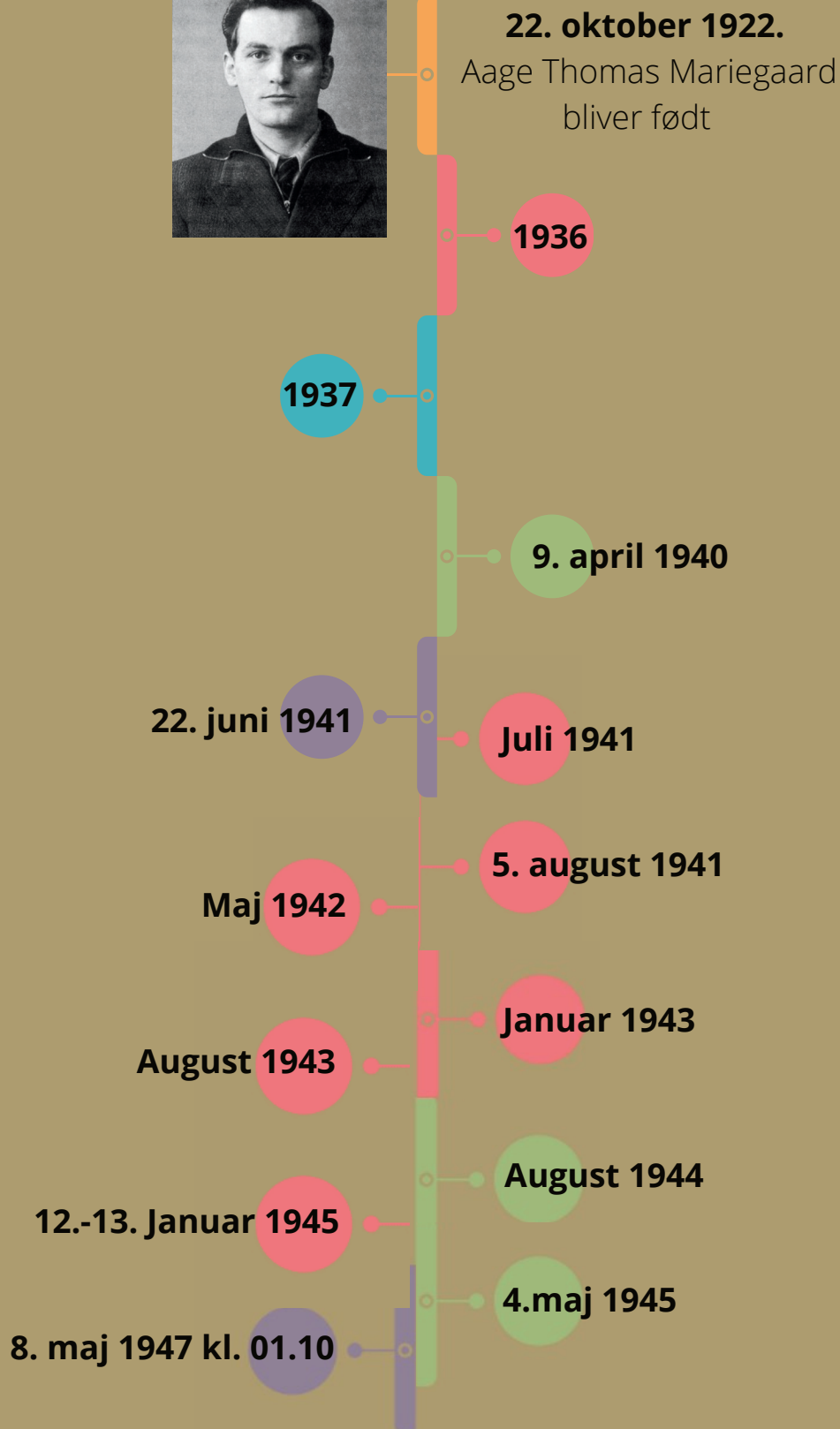
4. maj 1945 meddeles det, at de tyske tropper i Danmark har overgivet sig. På det tidspunkt befandt Mariegaard og Ib Nedermark Hansen sig i Vendsyssel. Det lykkes for de to at flygte til Tyskland, men to dage efter anholdes de af engelske soldater. Efter en tid i fangenskab i Tyskland udleveres de til dansk politi, og retssagen mod Peter-gruppens medlemmer startede. Mens retssagen kørte, sad gruppen i Vestre Fængsel i København. Nedenfor ses fængselspræst, K. Olesen Larsens, beskrivelse fra den 6. maj 1947 af Mariegaard:

"Han er stilfærdig, flink, uden smiger og uden talemåder. Af de virkelige nazister er han vel nok den, hvis udvikling til terrorist er vanskeligst at forstå; man synes ikke, han hører hjemme her; han kunne lige så godt have havnet i en anden ungdomsbevægelse, hvormed ikke skal være sagt, at kvaliteten af den bevægelse, som han har tilhørt, er gået sporeløst hen over ham. Han er hverken født eller opdraget til terrorist og gør på mange måder et sympatisk indtryk. Forholdet til hjemmet og kæresten er smukt og trofast; der er et godt sammenhold i familien og megen god bondenatur tilbage, også i ham. I modsætning til dem, der evig og altid kommer uden om deres skyld ved at snakke om, hvad andre har gjort, vedkender han sig sit personlige ansvar og sin personlige skyld; lidet aktiv som han er, ser han på sin nazistiske udvikling som et vildspor, men han har ikke følelsen af at have sat alt til: Familie og hjem er lige værdifulde og lige virkelige.

Aage Thomas Mariegaard blev dømt til døden, og den 8.maj 1947 kl. 01.10 dræbt af skud. Han blev 24 år.

Lav en tidslinje

Du har nu læst historien om Aage Thomas Mariegaard. Du undrede dig måske over at der under forskellige årstal var røde streger? Find disse **røde streger** og udfyld tidslinjen. På den måde får du et endnu bedre overblik over Mariegaards liv.

En forbrydelse nær dig!

Aage Thomas Mariegaard og Peter-gruppen spredte død og ødelæggelse over hele landet. I de syv måneder, Mariegaard var med i gruppen, medvirkede han i ti mord og 32 schalburgtager-aktioner med seks dødsopfre. På kortet nedenfor er markeret 12 af de aktioner, han deltog i.

Undersøg, hvad der skete i den aktion, der foregik tættest på, hvor du bor.

14. januar 1945 blev radiofabrikken Bang & Olufsen i Stuer sprunget i luften. Der blev anrettet skader for mere en 2,4 mio. kroner.

Foto: Frihedsmuseets fotoarkiv

Tegn en bog!

Du har nu fået en masse viden om Aage Thomas Mariegaard. Du skal nu i grupper lave en bog om ham - og den skal være god! Men inden du begynder at skrive, skal du igennem et lille tegnekursus! Og ja - du kan sagtens tegne. Scan QR-koden, også vil du blive guidet igennem det hele.

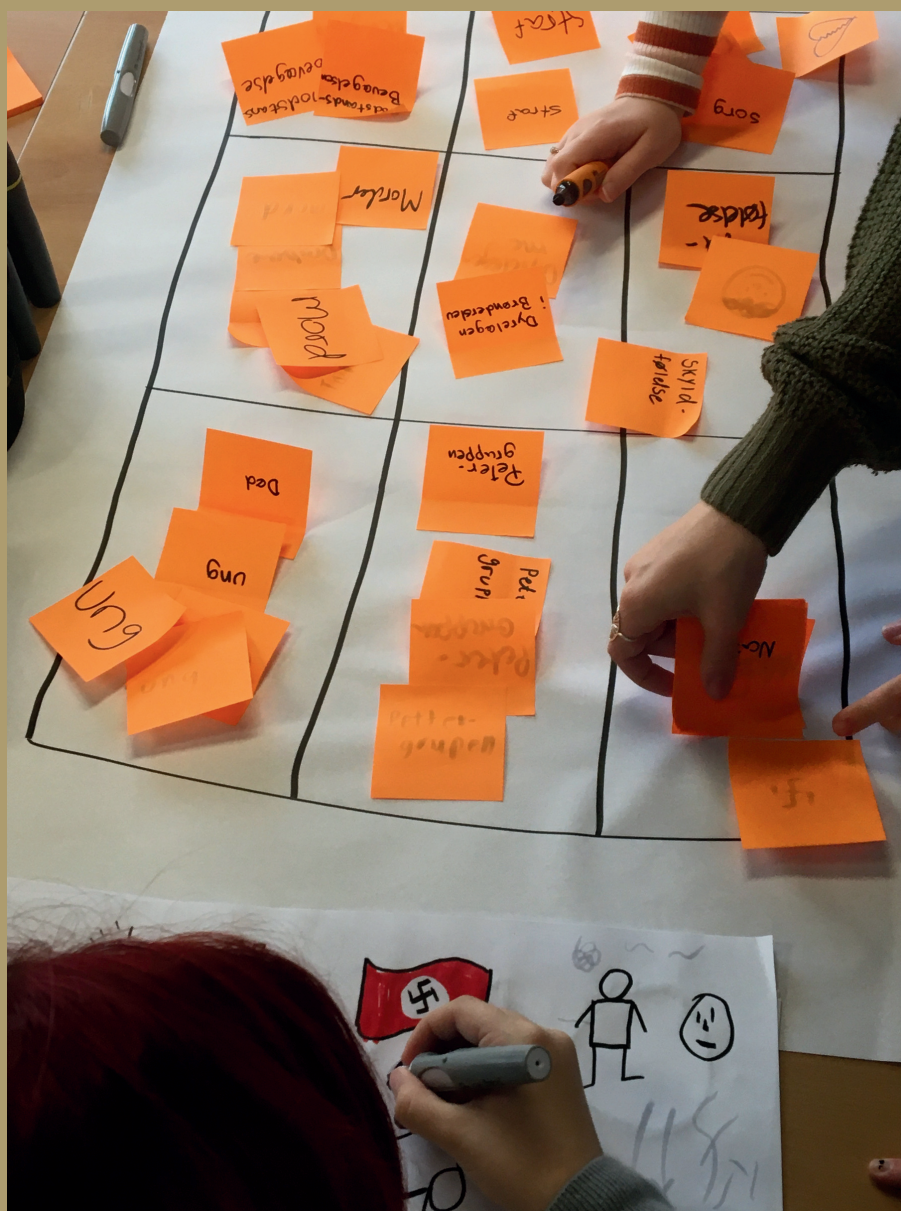

Foto: Lars A. Haakonsen